

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ ต้องการศึกษาว่าเมื่อเกษตรกรถือครองที่ดินทำกินขนาดเล็ก เกษตรกรมีลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินทำกินอย่างไรบ้าง โดยทำการศึกษาดังแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินซึ่งเป็นลักษณะของการใช้ประโยชน์จากที่ดินในการเกษตรในรอบปี เนื่องจากปัจจุบันเกษตรกรในพื้นที่ดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้ที่ดินจากที่นาเป็นสวนลำไยกันเป็นจำนวนมากนั้น จึงต้องศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลทำให้เกษตรกรตัดสินใจเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินไปเป็นสวนลำไยดังกล่าว นอกจากนี้ยังต้องการศึกษาเปรียบเทียบผลตอบแทนสุทธิจากการใช้ที่ดินทำกินระหว่างกลุ่มเกษตรกรที่มีการเปลี่ยนแปลงกับไม่เปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินไปเป็นสวนลำไยอีกด้วย

6.1 บทสรุป

6.1.1 สรุปข้อมูลเบื้องต้นของครัวเรือนตัวอย่างการวิจัย

ข้อมูลเบื้องต้นของครัวเรือนตัวอย่างการวิจัยประกอบด้วยข้อมูลสามส่วน คือ ข้อมูลทางด้านประชากร ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ และข้อมูลทางด้านขนาดและการใช้ที่ดินทำกิน

1. ข้อมูลทางด้านประชากรของครัวเรือน

ครัวเรือนตัวอย่างการวิจัยส่วนมากมีที่อยู่อาศัยเป็นลักษณะบ้านคอนกรีตผสมไม้ โดยมีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชายโดยหัวหน้าครัวเรือนกลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินเป็นสวนลำไยมีอายุเฉลี่ยสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนกลุ่มที่ไม่เปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินไปเป็นสวนลำไย ทั้งนี้หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างการวิจัยทั้งสองกลุ่มส่วนมากจบการศึกษาในระดับประถมศึกษาเช่นเดียวกัน ทางด้านสมาชิกในครัวเรือนนั้น เกษตรกรทั้งสองกลุ่มนั้นมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ยประมาณสี่คน และมีจำนวนสมาชิกเพศหญิงโดยเฉลี่ยเท่ากัน แต่ครัวเรือนที่มีการ

เปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินมีสมาชิกเพศชายโดยเฉลี่ยน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดิน อย่างไรก็ตามก็ครัวเรือนทั้งสองกลุ่มก็มีกำลังแรงงานเท่า ๆ กัน ทั้งนี้เพราะต่างก็มีอัตราส่วนร้อยละภาวะเลี้ยงดูเท่า ๆ กัน

2. ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน

ครัวเรือนเกษตรกรที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินเป็นสวนลำไยมีรายได้ในภาคเกษตร รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปีของสมาชิกครัวเรือน และรายได้รวมของครัวเรือนสูงกว่าครัวเรือนเกษตรกรที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินเป็นสวนลำไย แต่มีรายได้นอกภาคเกษตรต่ำกว่าครัวเรือนเกษตรกรที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินเป็นสวนลำไย

ทางด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคและบริโภคในครัวเรือนก็เช่นเดียวกัน คือ ครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินไปเป็นสวนลำไยมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อปีสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินเป็นสวนลำไย

สำหรับมูลค่าสินทรัพย์ของครัวเรือนก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน คือ ครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินเป็นสวนลำไยมีมูลค่าสินทรัพย์เฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินเป็นสวนลำไย

ส่วนภาวะหนี้สินของครัวเรือน กลุ่มครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินเป็นสวนลำไยนั้น ถึงแม้จะมีจำนวนครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินเลยมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินไปเป็นสวนลำไย แต่กลุ่มครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินเป็นสวนลำไยมีจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินไปเป็นสวนลำไย

3. ข้อมูลทางด้านขนาด และการใช้ที่ดินทำกินของครัวเรือน

โดยรวมแล้วเกษตรกรตัวอย่างการวิจัยทั้งหมดถือครองที่ดินขนาดโดยเฉลี่ย 4.4 ไร่ โดยครัวเรือนเกษตรกรที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินถือครองที่ดินทำกินและจำนวนแปลงของที่ดินทำกินโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนมากกว่าครัวเรือนเกษตรกรที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกิน แต่ที่ดินทำกินที่เกษตรกรทั้งสองกลุ่มถือครองอยู่นั้นประสบปัญหาเรื่องขาดแคลนน้ำทางการเกษตรเช่นเดียวกัน เกษตรกรจึงอาศัยน้ำจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการเกษตร โดยแหล่งน้ำในการเกษตรที่สำคัญนั้นมาจาก 3 แหล่งด้วยกัน คือ น้ำจากระบบชลประทาน การขุดบ่อบาดาล

และจากแม่น้ำหรือลำเหมืองธรรมชาติ แต่ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรในพื้นที่ที่ทำการวิจัยจะใช้น้ำจากบ่อบาดาล และจากแม่น้ำหรือลำเหมืองเป็นสำคัญ

ส่วนลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินทำกินพบว่า เกษตรกรที่เปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินไปทำสวนลำไยนั้นทำมานานเป็นเวลาเฉลี่ย 6.3 ปี โดยที่ดินที่นำมาทำสวนลำไยส่วนมากถูกเปลี่ยนแปลงมาจากการพื้นที่การทำนาข้าว และเกษตรกรที่เปลี่ยนแปลงที่นาเป็นสวนลำไยนั้นส่วนมากจะเปลี่ยนแปลงที่นาที่ถือครองทั้งหมดไปทำสวนลำไย อย่างไรก็ตามเกษตรกรที่มีการเปลี่ยนแปลงที่นาบางส่วนไปทำสวนลำไยนั้นส่วนมากมีแนวโน้มน้ำที่จะเปลี่ยนแปลงที่นาที่เหลือเพื่อทำเป็นสวนลำไยต่อไป

เหตุผลสำคัญที่ทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินไปเป็นสวนลำไย มีอยู่ 5 ประการด้วยกัน คือ 1) ต้องการรายได้เพิ่ม 2) ทำนาขาดทุน 3) อายุมาก 4) ขาดแคลนน้ำในการเกษตร และ 5) สมาชิกที่ช่วยงานในภาคเกษตรในครัวเรือนมีน้อย

ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินไปเป็นสวนลำไยในปัจจุบันและมีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินเป็นสวนลำไย แต่ยังไม่มีความโน้มที่จะเปลี่ยนนั้น เกษตรกรมีเหตุผลที่สำคัญ 3 ประการด้วยกัน คือ 1) เกษตรกรต้องการใช้ที่ดินในการปลูกข้าวไว้บริโภคในครัวเรือน 2) ขาดเงินลงทุน และ 3) ที่ดินทำกินที่ถือครองอยู่ประสบปัญหาน้ำท่วม

6.1.2 สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การศึกษาได้ดังนี้

1. เกษตรกรมีการใช้ประโยชน์จากที่ดินทำกินในการปลูกพืชหลายชนิดหมุนเวียนตลอดปี ทั้งนี้พืชหลักที่เกษตรกรปลูกทุกปีตามฤดูกาล และทำผลตอบแทนให้แก่เกษตรกรเป็นผลตอบแทนหลักในภาคเกษตรมี 4 ชนิด คือ ข้าว ถั่วเหลือง กระเทียม และลำไย โดยที่เกษตรกรปลูกข้าวมากที่สุด ส่วนไม้ผลนั้นเกษตรกรนิยมปลูกลำไย โดยปัจจุบันเกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่การเกษตรเดิมคือที่นาไปทำสวนลำไยกันจำนวนมาก ทั้งนี้เกษตรกรที่ทำการศึกษามีแบบแผนการใช้ที่ดินทำกิน 6 รูปแบบ ดังนี้

- (1) ทำนาอย่างเดียว
- (2) ทำสวนลำไยอย่างเดียว
- (3) ทำนาและทำไร่

- (4) ทำนาและทำสวนลำไย
- (5) ทำสวนลำไยและทำไร่
- (6) ทำนา ทำไร่ และทำสวนลำไย

อนึ่ง เกษตรกรตัวอย่างการวิจัยส่วนใหญ่นิยมใช้ที่ดินในแบบแผนของการทำนาอย่างเดี่ยวหรือทำสวนอย่างเดี่ยว

2. จากการทดสอบตามแบบจำลองโลจิสติก พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินไปเป็นสวนลำไย ในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีอยู่ 4 ประการด้วยกัน ได้แก่ 1) อายุของหัวหน้าครัวเรือน 2) มูลค่าสินทรัพย์ของครัวเรือน 3) รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปีของครัวเรือน และ 4) จำนวนแรงงานในครัวเรือน

3. ผลตอบแทนสุทธิจากการใช้ที่ดินทำกินในแต่ละแบบแผนนั้นมีค่าแตกต่างกัน โดยที่กลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินเป็นสวนลำไยได้รับผลตอบแทนสุทธิสูงกว่ากลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินไปเป็นสวนลำไย

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการใช้ที่ดินทำกินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จากการศึกษาข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจของครัวเรือนตัวอย่างการวิจัยพบว่า รายได้เฉลี่ยในภาคเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรกลุ่มที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินเป็นสวนลำไยมีค่าต่ำเมื่อเทียบกับครัวเรือนเกษตรกรที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินเป็นลำไย จึงทำให้รายได้รวมเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกรกลุ่มดังกล่าวมีค่าต่ำ ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรกลุ่มที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินเป็นสวนลำไย มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินเป็นสวนลำไยมากขึ้น

6.2.2 ข้อจำกัดในการศึกษาและแนวทางในการศึกษาต่อไปในอนาคต

1. ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินของเกษตรกรเป็นสวนลำไยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาเฉพาะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมภายในครัวเรือนเกษตรกรเป็นสำคัญ แต่จากการศึกษาพบว่ายังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกร ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป จึงควรรนำปัจจัยทางด้านอื่น ๆ มาร่วมวิเคราะห์ด้วย เช่น ปัจจัยทางด้านตลาดที่เกี่ยวข้องกับราคาผลผลิต เป็นต้น

2. ในส่วนของการวิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทน และผลตอบแทนสุทธิจากการผลิตในแต่ละแบบแผนของการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการคำนวณจากกระแสรายรับรายจ่ายจากการปลูกพืชเป็นสำคัญ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรจะนำส่วนของผลตอบแทนจากการปลูกพืชแซมในสวนลำไย ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสจากการใช้ที่ดินมาพิจารณาาร่วมด้วย